

ESAD KURTOVIĆ
Odsjek za historiju Filozofskog fakulteta
Univerziteta u Sarajevu
E-mail: kurtovic.esad@gmail.com

Izvorni znanstveni rad:
UDK: 929.7(497.6)"13/14"
929.7Bogdančić
94(497.584Dubrovnik:497.6-37Trebinje)"14"
DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/ygjwrcpwoy>
Primljeno: 2. 6. 2021.
Prihvaćeno: 14. 6. 2022.

IZ ŽIVOTA TREBINJSKE VLASTELE (LJUBIŠA BOGDANČIĆ)

ESAD KURTOVIĆ

Sažetak: Ljubiša Bogdančić (1377.–1424.) pripada najvažnijim predstavnicima vlastelinskog sloja na trebinjskom području. Njegova porodična loza ostavila je značajnog traga u trebinjskom kraju i u dubrovačkom susjedstvu. Prateći životni vijek Ljubiše Bogdančića, autor delegira i rješava neka od pitanja koja nisu u dovoljnoj mjeri poznata u aktualnim postavkama. Kao neriješeno definirano je pitanje vojvodstva na trebinjskom području. Djelovanja na granici i prema Dubrovčanima Bogdančići i njihovi nasljednici ostvarivali su uglavnom sinkronizirano i pod intencijom svojih seniora. Pojašnjen je boravak trebinjske vlastele i sporazumijevanje s Dubrovčanima iz veljače 1422., a riješene su i nejasnoće o posjedu koje su Bogdančići-Ljubišići imali u Uskoplju u Konavlima do kraja 1426., kad su Dubrovčani stekli dio Konavala koji je dotad bio u vlasništvu vojvode Radoslava Pavlovića. Kontekstualizirani su nasljednici Rajka Bogdančića.

Ključne riječi: Bogdančići, Ljubiša Bogdančić, Radoje Ljubišić, Trebinje, Dubrovnik, Konavle, srednji vijek

Key words: Bogdančić family, Ljubiša Bogdančić, Radoje Ljubišić, Trebinje, Dubrovnik, Konavle, Middle Ages

Bogdančići su vlastelinska porodična loza koja predstavlja ogranak šireg roda Ljubibratića s područja Trebinja. U jednoj generaciji prepoznatljiva je po prezimenu Bogdančić, a dalje se širi prema prezimenima nasljednika u nove nizove, uglavnom uspijevajući zadržati prvobitno prezime tijekom jedne generacije. Prvi izvorom zasvjedočeni predstavnik je Ljubiša Bogdančić, kojem ćemo na ovome mjestu posvetiti posebnu pažnju. Kao kvalitetna polazišta za njegovo promatranje poslužili su prilozi Mihaila Dinića i Đure Tošića,¹ za razliku od svježijih radova Salih Jalimama koji nisu zadovoljili naša očekivanja.²

¹ Mihailo Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, Beograd: SANU, 1967., 21; Đuro Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, Beograd: Istorijski institut, 1998., 210.

² Salih Jalimam, "Bogdančići-Ljubišići-Medvjedovići, jedna srednjovjekovna vlastelinska porodica", *Istraživanja Mostar* 7 (2012.), 11–29; Salih Jalimam, "Radoje Ljubišić – najznatniji trebinjski vlastelin", *Prilozi* 42 (2013.), 11–34.

Ljubišina su braća Rajko i Medvjed (Medoje) Bogdančić,³ a sinovi Radič, Ljubenko, Radosav, Mrđa i Radoje Ljubišić.⁴ Rajko i Medvjed javljaju se u izvorima tek od 1412., pa su vjerojatno Ljubišina mlađa braća.⁵ Od Ljubiše su značajniju liniju ostvarili Ljubišići, a od Ljubišine braće potječu Rajkovići⁶ i Medvjedovići. Širu liniju srodnika i nasljednike Ljubiše Bogdančića nećemo razmatrati na ovome mjestu, osim ako su bitni za kontekst, posebno za Ljubišu Bogdančića i njegova sina Radoja Ljubišića do vremena Ljubišine smrti.

Podaci o djelovanju Ljubiše Bogdančića uokvireni su intervalom od 47 godina s kraja 14. i početka 15. stoljeća (1377.–1424.). Možemo opravdano pretpostavljati da je Ljubišin otac, izvjesni Bogdan, živio u vrijeme kada je područje Travunije bilo izvan dosega vlasti bosanskih vladara, a da je Ljubiša, sam ili s ocem, dočekaao bosansku vlast nad Travunijom u vrijeme bana Tvrtka Kotromanića. Ljubišu pratimo u izvorima već u drugoj polovici lipnja 1377. kada pronalazimo da je Ljubiša Bogdančić iz Trebinja (*Liubissa Bogdančich de Tribunio*) prodao dvije junice Iliji Predojeviću za osam perpera.⁷ Dob potrebna za takvu vrstu poslovanja otkriva da je Ljubiša Bogdančić vjerojatno bio rođen negdje krajem petog ili početkom šestog desetljeća 14. stoljeća i da je ovaj svijet napustio u 60-ima, jer se zadnji put spominje 1424.

Dostupne informacije o životu Ljubiše Bogdančića su rijetke, pa svaku treba nastojati što bolje iskoristiti. Nakon prvog spomena u lipnju 1377., slijedi dvadeset godina mlađi izvor iz ožujka 1397. kada su u povelji kneza Pavla Radinovića Dubrovčanima kao svjedoci navedeni Vukoslav Kobiljačić, Vukoslav Poznanović i Ljubiša Bogdančić,⁸ po svemu najvažniji travunjski plemići s kraja 14. stoljeća. Povelja upečatljivo pokazuje izraslu moć kneza Pavla Radinovića, koji Dubrovčanima jamči slobodu kretanja i trgovine na svome posjedu. Popis svjedoka među kojima je i trebinjska vlastela, svakako je,

³ Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), *Medoe Bogdanzich ambaxiatorem illorum de Tribigna* (2. 4. 1420.), *Consilium Minus*, ser. 5, sv. 2, f. 122r.

⁴ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, 21. Pokušaj da se među travunjske Bogdančiče uvrsti Gojслав Bogdančić, trgovac robljem iz Bosne, i da se postavi kao "prvi poznati član porodice Bogdančić" nije uspješan (S. Jalimam, "Bogdančiči-Ljubišići-Medvjedovići", 12–14). Gojслав osim istog prezimena nema nikakvu poveznicu s rodoslovljem te trebinjske porodice pa time ni temelja za pretpostavku. Usp.: *emit me in Stabigna in Bosna a Goyslauo Bogdančich et vendidit me in Ragusio* (3. 9. 1382.), Mihailo Dinić, *Iz dubrovačkog arhiva*, III, Beograd: SANU, 1967., 41; *emit me in Bosna in Poduisochi a Goyslauo Bogdančich* (2. 10. 1382.), *ibidem*, 42.

⁵ ...*supra Glubissam, Raichum et Meduied Bogdancich et homines suos* (22. 3. 1412.), DAD, *Lamenta de foris*, ser. 52, sv. 2, f. 162v.

⁶ Mihailo Dinić nije povezivao trebinjske Rajkoviće s Ljubišom Bogdančićem. M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, 67.

⁷ *Liubissa Bogdančich de Tribunio facit manifestum quod ipse vendidit ad carrum ut moris est duas suas iuvenças, unam pili albi et rubei et aliam pili albaccii Helie Predoeuich pro perperis VIII quos fuit confessus habuisse ab ipso. Promictens etc.* (21. 6. 1377.), DAD, *Debata Notariae*, ser. 26, sv. 8, f. 50v.

⁸ Ljubomir Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, Beograd: SKA, 1929., 245; Arandel Smiljanić, "Povelja kneza Pavla Radenovića Dubrovčanima (1397., mart 25, Ljuta u Konavlima)", *Građa o prošlosti Bosne* 1 (2008.), 101–102.

osim osiguravanja pravnog akta, povezan s time što je travunijsko područje bilo žila kucavica za promet na istočnoj jadranskoj obali. Vlasteoski status, vidljiv iz povelje Pavla Radinovića, Ljubišina porodica nije stekla u bosanskoj državi, nego ga je posjedovala od ranije. Nejasno ostaje pitanje titula plemića na području Travunije. Ranija travunijska vlastela očito je zadržala svoj privilegirani status, ali u vrijeme kneza Pavla Radinovića ona se još uvijek ne spominje. Međutim, Ljubišin sin Radoje Ljubišić ponijet će titulu vojvode još za očeva života, na što je vjerojatno utjecalo djelovanje Ljubiše Bogdančića.

Tijekom svibnja 1398. Ljubiša Bogdančić spominje se u kontekstu spora između Dubrovčana i kneza Pavla Radinovića zbog izvjesnog Radonje, a kojega Mihailo Dinić identificira kao Radonju Kudelinovića, također predstavnika jedne od loza trebinjskih Ljubibratića.⁹ Po nalogu kneza Pavla određena trebinjska vlastela tim je povodom intervenirala kod Dubrovčana s namjerom da im skrene pažnju na to da se radi razumijevanja situacije oko Radonje trebaju obratiti njihovom sizerenu, knezu Pavlu.¹⁰ Iz dubrovačkog odgovora vidimo da su obraćanje i ulogu posrednika imali izvjesni "župan Radosav i Ljubiša",¹¹ kojima je diplomatski rečeno da će se Dubrovčani u obostranom interesu odnositi prema onima koji loše čine, čuvajući Pavlove interese kao vlastite.¹² Slučaj s Radonjom za Dubrovčane je bio riješen do početka travnja 1399. kada su odlučili da Radonja mora napustiti dubrovačko područje.¹³ Ljubiša Bogdančić i župan Radosav u navedenom djeluju kao produžena ruka sizerena, kneza Pavla Radinovića.

Sljedeći spomen Ljubiše Bogdančića pronalazimo u veljači 1405. Tada njegov čovjek Pripko Milovanović (*Pripcho Millouanouich de Tribinio homo Liubisse*) podiže tužbu protiv Sridana Kuščića i Petika Slietkovića iz Mlina zbog pljačke 12 groša i premlaćivanja počinjenog u mlinu dubrovačkog vlastelina Marina Buzignolo u Župi dubrovačkoj.¹⁴ Ovakve situacije, u kojima tužbu podnose stanovnici zaleđa protiv dubrovačkih podanika, nisu česte. U svibnju 1407. u Dubrovniku su knez i suci ispitivali slučaj zapaljenja dviju kuća dubrovačkog vlastelina Rafaela Goze i pljačku žita u Platu. Sumnje su bile upravljene prema braći Radiću i Rajku Tasinoviću, Gojku Grnčariću i Obradu Bratojeviću iz Trebinja

⁹ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, 17. O Radonjinim ljudima i problemima na dubrovačkom i na graničnom području u ožujku i svibnju 1397., vidi: *Odluke dubrovačkih vijeća 1395.–1397.*, prii. Nella Lonza, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2011., 176, 191.

¹⁰ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 407.

¹¹ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 407.

¹² Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 407. Problemi oko Radonje bili su tema razgovora s poslanstvom kneza Pavla (17. – 21. 6. 1398.), DAD, *Reformationes*, ser. 2, sv. 31, f. 116v–117r.

¹³ 5. 4. 1399., Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 477.

¹⁴ *Pripcho Millouanouich de Tribinio homo Liubisse coram domino Rectore ser Michaelle de Resti conqueritur supra Siridan Chuscich de Molinis et Petichum Slietichouich de Mollinis, dicens heri in mollendino ser Marini de Buzignollo in Brenno predicti me pillaverunt per capillos et per personam verberauerunt cum fustibus ligneis et dictus Petichus cum schena cultellessa et michi abstulerunt bursam cum grossis XII* (2. 2. 1405.), DAD, *Lamenta de intus*, ser. 51, sv. 1, f. 68r.

(*Radiz Thassinouich et Raicho fratres et Goiacho Grinzarich et Obrad Bratoyeuich de Tribinio*). Bilo je predviđeno da situaciju razriješi porota, ali je došlo do razmimoilaženja oko mjesta održavanja porote.¹⁵ Među značajnim predstavnicima trebinjskog područja poput Poznanovića, Kobiljačića, Brankovića (Krasomirića) i drugih, u sastavu porote nalazio se i Ljubiša Bogdančić.¹⁶

Krajem travnja 1410. Dubrovčani se obraćaju "poštenom vojvodi Vukosavu i Ljubiši" u vezi Rahca Bogišića koji se nalazio kod njih u tamnici, navodeći da će tamo ostati dok ne bude jamstva i sudske nagodbe za njegove dugove.¹⁷ Dugovi Rahca Bogišića, po svemu sudeći, plod su različitih krađa.¹⁸ Interes trebinjskih vlastelina za sudbinu Rahca pokazuje da je on pod njihovom jurisdikcijom, tj. da je njihov čovjek. Ako se za Ljubišu pretpostavi da je riječ o Ljubiši Bogdančiću, "vojvoda Vukosav" se može eventualno prepoznati kao Vukoslav Poznanović,¹⁹ mada za to nema čvrstih argumenata. U pismu Dubrovčana županu Radosavu, vojvodi Vukoslavu i Ljubiši iz lipnja 1410. istaknuto je da je u Dubrovniku jedna delegacija kojoj je bio na čelu Baljin Starčić bila spremna dati jamstvo za Rahca, ali ne i za njegove dugove, pa stoga predlažu da mješovita porota razriješi pitanje Rahčeve krivnje i obveze plaćanja.²⁰ Nije poznato kako je završila porota, no krivnja Rahca Bogišića vjerojatno nije bila upitna jer su postojali i raniji slučajevi njegova razbojničkog ponašanja.²¹

Dva ćirilska pisma iz 1410. govore o koncentraciji predstavnika plemstva iz različitih rodbinskih loza na trebinjskom području. Vukoslavovo vojvodstvo, prisustvo župana Radosava, a u čijem je društvu i Ljubiša Bogdančić, po svemu je linija najvažnijih predstavnika travunjske uprave, koju nažalost nije moguće detaljno rekonstruirati. Iz povelje kneza Pavla iz 1397. i pisma iz 1410. vidljivo je da je Ljubiša Bogdančić postao konstanta u trebinjskom političkom životu, dok je na posjedu kneza Pavla Radinovića 1410. spomenuti vojvoda Vukoslav bio Pavlov vazal. Poslije "vojvode Vukoslava" s titulom vojvode spominje se tek Radoje Ljubišić 1421./22., sin Ljubiše Bogdančića, doduše, u vrijeme kada mu je senior Radoslav Pavlović, sin kneza Pavla, i sam nosio vojvodsku

¹⁵ 24. 3. 1407., DAD, *Liber maleficiorum*, ser. 50.1, sv. 2, f. 6v–7r; Branislav Nedeljković, "Mešovita porota. Dubrovačka dokumenta XIV i XV veka o pograničnoj poroti", *Miscellanea* 17/6 (1978.), 30–32.

¹⁶ Navedeni u koloni: *Porotnizi: Volchoslauus Posnanouich, Glubissa Bogdancich, Nouacho Mustachi Draganzich, Usin Braianouich, Pribath Dragančich, Volchoslauo Chobiglacich, Radoslauus Branchouich, Juncho filius Mergie, Petecho Stoichouich, Sancho Illoycich, Mildrag Paleca* (18. 6. 1407.), *Liber maleficiorum*, ser. 50.1, sv. 2, f. 7r.

¹⁷ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 408; Miloš Ivanović, "Dva pisma Dubrovčana vojvodi Vukosavu, Ljubiši Bogdančiću i županu Radosavu povodom zatočenja Rahca Bogišića", *Građa o prošlosti Bosne* 8 (2015.), 31–32, 35.

¹⁸ M. Ivanović, "Dva pisma Dubrovčana", 32–34; 37. Možda se radi o osobi koja je desetak godina ranije također imala različita dugovanja (7. 9. 1403.), DAD, *Diversa Cancellariae*, ser. 25, sv. 35, f. 21r.

¹⁹ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, 47.

²⁰ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 408–409; M. Ivanović, "Dva pisma Dubrovčana", 32–33, 36.

²¹ M. Ivanović, "Dva pisma Dubrovčana", 34.

titulu. Po svemu izgleda kao da je postojao jedan vojvoda na trebinjskom području, i to ne kao nasljedni vojvoda, već biran među različitim rodovima.

Ljubišu Bogdančića i u susjedstvu se prepoznavalo kao vlastelina i uglednog predstavnika svoje sredine. U prvoj polovici ožujka 1412. na osnovu poslanog pisma zavedeno je da Ljubiša Bogdančić podiže tužbu protiv Mikoja Radosalića i Bogdana Miljevića zbog napada i premlaćivanja do smrti njegova čovjeka Tvrdiša na putu iz Dubrovnika, na Brgatu.²² Prema pismu, Tvrdiša je bio iz Bobovišta,²³ što je korisna informacija za sagledavanje posjeda Ljubiše Bogdančića. Kada se obraćao Dubrovčanima, Ljubiša se predstavio sa svojim najodanijima i najbližima, koje naziva "bratija",²⁴ a u podnesenoj tužbi Dubrovčani ga nazivaju plemenitim mužem.²⁵ I njegovog sina Radoja Ljubišića, spomenutog u srpnju i kolovozu 1411. u službi kneza Petra Pavlovića, sina kneza Pavla Radinovića, Dubrovčani također nazivaju "plemenitim čovjekom".²⁶ Radoje Ljubišić očito je vrlo brzo napredovao u očevu okrilju i kod vlastele Pavlovića, možda obrazujući se i razvijajući uz sinove kneza Pavla Radinovića.

Međutim, već je u drugoj polovici ožujka 1412. Ljubiša Bogdančić s braćom Rajkom i Medvjedom prvi put optužen pred dubrovačkim sudom. Grubač Kraninović optužio je braću Bogdančiče i njihove ljude za krađu robe i stvari, izvršenu u Trebinju.²⁷ U listopadu 1412. Milatko Banić podiže tužbu protiv Bogdaše, čovjeka Bogdančića, zbog krađe vola. Nekoliko dana kasnije Bogdaša se obvezao da će platiti vola do Svetog Martina, prema vrijednosti koju procijene dvojica meritornih ljudi predložena s obje strane. Nije poznato kome je od trojice Bogdančića Bogdaša pripadao.²⁸ Neovisno o tome, u prosincu 1413. zabilježena je izjava Pribila Dobrinovića, čovjeka Ljubiše Bogdančića iz Trebinja, koji je

²² Dana 12. 3. 1412., DAD, *Lamenta de foris*, ser. 52, sv. 2, f. 156v. Tužba i pismo u: Konstantin Jireček, "Spomenici srpski", *Spomenik SKA* 11 (1892.), 61.

²³ K. Jireček, "Spomenici srpski", 61.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Nobilis vir Glubissa Bogdancich*, *Lamenta de foris*, sv. 2, f. 156v.

²⁶ Prijem ostavštine se odužio jer Radoje nije donio potrebnu dokumentaciju za preuzimanje deponirane imovine. Iscrpno u navedenoj dokumentaciji: *Radoye Glubisich Bogdancich de Tribinio homo comitis Petri filii comitis Pauli Radinouich fuit confessus habuisse et recepisse ab epitropis dicti ser Marini libras quinqueginta argenti quod ipse Radoye deposuerat nomine dicti comitis Petri tempore vite dicti ser Marini. Librarum L argenti* (9. 7. 1411.), DAD, *Distributiones testamentorum*, ser. 10.2, sv. 7, f. 97v. Sa strane stoji: *Quam quantitatem argenti dicti epitropi assignauerunt dicto Radoye vigore literarum comitis Petri missarum Ragusium die XXIII augusti ut in registro literarum sclaboniarum pleni continetur. Que litere fuerunt responsiue literis comunis Ragusii missis dicto comiti Petro ad instantiam epitroporum predictorum ut in dicto registro cum examinadoribus testium plenius continetur*. Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, 1/1, 529.

²⁷ *Grubaze Craninouich ... conqueritur supra Glubissam, Raichum et Meduied Bogdancich et homines suos, dicens quod in Espania presenti in Tribigne predicti per vim aceperunt ei unam salmam cere crute librarum quadringentarum et sexcentos sciratos et treginta, item duas fuinas et centum pelles leporinas et unam coltellissam* (22. 3. 1412.), *Lamenta de foris*, sv. 2, f. 162v.

²⁸ *Milatchus Banich coram domino Nicolao de Goziis Rectore conqueritur supra Bogdassam hominem Bogdancich eo quia predictus violenter retinet sibi unum bouem* (11. 10. 1412.), *Lamenta de foris*, sv. 3, f. 20v.

kao sok istraživao krađu vola. Kao krivce imenovao je braću Bogetu i Ostoju Pribojevića Popovića i Radovana Zubana iz Gomiljana, navevši da su vola podijelili, a pola kože prodali Biloslavi iz Ljubomira.²⁹

Stanovništvo s trebinjskog područja ulazilo je u različite ugovore o uzgoju stoke s Dubrovčanima, ali i s Bogdančičevim ljudima. Početkom 1415. Pribil Bradetić, čovjek Ljubiše Bogdančića (*Pribil Bradetich homo Glubisse Bogdançich*), prima od Gojaka Radosalića 150 grla ovaca i koza, 12 volova, magarca i osam svinja na uzgoj.³⁰

Ubojstvo kneza Pavla Radinovića u kolovozu 1415. i sukob Pavlovića i Kosača jako se osjećao i na njihovim primorskim posjedima. U tim okolnostima trebinjski vlastelini obratili su se Dubrovčanima. Dubrovčani početkom listopada 1415. odgovaraju Ljubiši Bogdančiću i Vukoslavu Poznanoviću dajući im dopuštenje da se u slučaju potrebe s obiteljima mogu skloniti u Dubrovnik.³¹ Neposredno nakon što je od vojvode Sandalja Hranića kupio dio Konavala, Ljubiša Bogdančić se obraćao Dubrovčanima, no Dubrovčani su krajem srpnja 1419. odlučili da mu ne odgovaraju na njegovo pismo.³² Teško je pretpostaviti o čemu se radilo, no Dubrovčani su bili zabrinuti za stanje u Konavlima. Već narednog mjeseca bili su spremni da Trebinjcima, Konavljanima, ljudima vojvode Petra i Vrsinjanima dopuste slobodan dolazak u Dubrovnik i odlazak Dubrovčana u te krajeve, ali uz uvjet da se ne nanosi šteta na kupljenom posjedu u Konavlima.³³

Učestalije pljačke obilježile su početak dubrovačke vlasti u Konavlima.³⁴ Većinom su pljačkaši označavani kao ljudi vojvode Petra Pavlovića. Među njima bili su i Bogdančići. Početkom prosinca 1419. Petko Novaković podiže tužbu protiv Radoja Ljubiše Bogdančića (*Radoe Lubissa Bogdancich*), Pribisava Miletića, Bogete Dragosalića, Radića Tasinovića iz Trebinja zbog ukradene krave koja je bila na uzgoju kod Radosava Letunića u Bijeloj.³⁵ Početkom druge polovice prosinca 1419. mačar Tosoje u ime povrijeđenog rođaka don Palka podiže tužbu protiv braće Radosava i Ljubenka Ljubišića iz Trebinja (*supra Radossauum Glubissich et Glubenchum, eius fratrem de Tribigna*), Radosava Popovića i

²⁹ Pribil Dobrinouich, homo Glubisse Bogdancich de Tribigna ..., interrogatus ut soch quid sit de dicto furto bouis dixit quod tempore in lamento contento scit quod Bogetta, Hostoya fratres Priboyeuich Popouich de Gomigliani Tribiney et Radouan Xuban de Gomigliani furati fuerunt dictum bouem nigrum et interfeceerunt dictum bouem et fecerunt tres et vendiderunt medietatem pellis Biloslaue sorori Bogette in Glubomiri. Interrogatus quomodo sit predicta, respondit quod Volislaua, uxor fratris sui comedit de ipso boue (1. 12. 1413.), *Lamenta de foris*, sv. 3, dodaci, neoznačeno [f. 8r].

³⁰ 4. 1. 1415., *Diversa Cancellariae*, sv. 40, f. 100r.

³¹ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 410.

³² Na margini: *Pro Gliubissa Bogdanzich*. Nije prošao prijedlog *de respondendo ad literas Gliubisse Bogdanzich* (25. 7. 1419.), DAD, *Consilium Rogatorum*, ser. 3, sv. 2, f. 52v.

³³ Na margini: *Pro factis Canalis; de consentiendo illis de Tribigna et hominibus de Canali qui sunt voyuode Petri Paulouich et illis de Versigna veniendi Ragusium et quod Ragusey vadant illuc cum condicione quod ipsi non faciant aliquid damnum Raguseis nec in rebus Canalis datis Raguseis* (8. 8. 1419.), *Consilium Rogatorum*, sv. 2, f. 59v.

³⁴ Esad Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo: Institut za istoriju, 2009., 225.

³⁵ *in Biela* (1. 12. 1419.), *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 112r.

njegovog slugu iz Trebinja, Radivoja Milotića, Radivoja Medulinovića, Obrada Pribilovića i Miladina Tarakovića zbog premlaćivanja don Palka i pljačke izvršene u Uskoplju u Konavlima. Dio opljačkanih stvari pripadao je Marku mačaru. Slučaj je rješavao mješoviti sud (porota), ali je tužba odbačena jer je don Palko bio iz Kotora.³⁶

Najviše pljački koje se vezuju za Bogdančiče odnosi se na 1420. godinu. Početkom svibnja dubrovački vlastelini Teodor Prodanelo i Marin Menze podižu tužbu jer je u Trebinju izvršena pljačka njihove robe, koju je nosio Radoslav Milšić zvani Terčer. Tužbu podižu protiv Trebinjaca: Vukosava Zemljića, Ljubiše Bogdančića i njegovih dvojice neimenovanih sinova (*Glubissam Bogdančich et supra duos eius filios*), Bratića Bubetića Ridanina te braće Čičoja i Pribata Popovića. Mihai Martinović također početkom svibnja podiže tužbu protiv Radoja Ljubišića iz Trebinja (*Radoe Gliubissich de Tribigna*), Čičoja Popovića i Vukosava Zemljića zbog pljačke novca u Trebinju. Iz istog je vremena i tužba Radosava Miošića protiv braće Radoja, Radiča i Radosava Ljubišića (*Radoe Gliubissich, Radizum Gliubissich et Radossauum Gliubissich, fratres*) te Vukosava Zemljića jer mu je u Trebinju opljačkana roba i više stvari. Sredinom svibnja braću Obrada i Ljubišu Golubića te njihovog ortaka Radetu Obradovića na putu preko Trebinja u pravcu Srbije (*Scлавonia*) opljačkala su braća Radič i Ljubetko, sinovi Ljubiše Bogdančića, i njihovi ljudi kao i drugi iz Trebinja kojih je bilo preko 40 (*Radič filius Glubise et Glubetchus, frater dicti Radič, qui ambo sunt filii dicti Glubise Bogdančich cum hominibus eorum et aliis hominibus de Tribigna numero XL et ultra*), a pri čemu je Obrad bio ranjen. Tom vremenu pripada i tužba Pribila Radosalića u ime ranjenog Dubravca Siegića protiv braće Radiča i Ljubetka, sinova Ljubiše Bogdančića iz Trebinja (*supra Radiz et Glubetchum, fratres et filios Glubisse Bogdančich de Tribigna*). Naime, u Trebinju su Dubravcu i Obradu Golubiću opljačkane tkanine u vrijednosti od 15 dukata. U drugoj polovici svibnja Ratko Obradović i Ljubiša Golubić podižu tužbu protiv braće Radiča i Ljubenka, sinova Ljubiše Bogdančića (*supra Radizium et Gliubenchum, fratres, filios Glubisse Bogdančich*), zbog pljačke izvršene nad njima i Obradom Golubićem, koji je ujedno i premlaćen. Premlaćivanje i krađa robe dogodila se na putu prema Srbiji (*Despotovina/Scлавonia*) u Trebinju u Podbiogradu. U lipnju 1420. Jakša Radosalić iz Župe dubrovačke podigao je tužbu protiv Milovca, čovjeka Medvjeda iz Bobovišta (*supra Milouaç hominem Mediedi de Bobouista*) zbog ranjavanja sjekirom. Sredinom i u drugoj polovici srpnja 1420. Bogdančiči su upleteni u više razbojništava. Obrad Golubić podigao je tužbu protiv Radoja Ljubišića (*supra Radoium Glubissich*), Ivaniša Milanovića, Radomana Pribetića, braće Božidara i Vukoja Milovanića te Milmana Pribilovića iz Trebinja zbog krađe vola, meda i žita, izvršene u Trebinju. Tih dana Ratko Radanović podiže tužbu protiv Radoja Ljubišića i Vukosava Dragančića iz Trebinja (*supra Radoe Glubissich de Tribigne et supra Volchossaum Dragančich de Tribigne*) zbog krađe krave u istome mjestu. Grubač Kranenović podiže tužbu protiv Dabiživa Milunovića i

³⁶ in *Uscople in Canali* (19. 12. 1419.), *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 121r.

njegova sina Ivaniša zbog zadržavanja stoke povjerene na uzgoj, a koju je kasnije ukrao Radoje Ljubišić sa sinovima iz Trebinja (*Radoe Lubisich et filios de Tribigne*).³⁷

Pljačke u kojima sudjeluju Bogdančići nastavljene su i u kolovozu 1420. Bačvar Gojak Odrančić podiže tužbu protiv Radosava Ljubišića i četvorice njegovih ljudi (*supra Radosaum Glubisich et suos quatuor homines*) zbog napada i krađe izvršene u Konavlima podno Uskoplja. Radmil Grnčarić podiže tužbu protiv Radoja Ljubišića i njegovih ljudi (*supra Radoe Glubissich cum eius hominibus*) zbog pljačke šest ovnova u Trebinju.³⁸

Navedene pljačke trebinjske vlastele, u kojima su se pored Ljubiše Bogdančića kao optuženi naročito često javljali njegovi sinovi, plod su osmišljene i organizirane akcije vazala Radoslava Pavlovića, tada već vojvode. Radoje Ljubišić, sin Ljubiše Bogdančića, osigurao je najbolju poziciju u porodici zahvaljujući službi uz vlastelu Pavlovića. U srpnju i kolovozu 1420. otac i sin intenzivno su tražili da ih Dubrovčani prime. Sredinom srpnja 1420. Radoje se obraćao dubrovačkim vlastima, ali na njegovo pismo nije odgovoreno.³⁹ U svoje i očevo ime Radoje se javljao Dubrovčanima i početkom kolovoza, a želju Ljubiše Bogdančića da mu se dopusti slobodan dolazak u Dubrovnik Dubrovčani nisu htjeli ispuniti.⁴⁰ Razlog toga dolaska bio je dogovor i eventualno pomirenje s dubrovačkim vlastima (*ad se aptandum et concordandum cum dominio Ragusii*).⁴¹ Očito je da je opće pomirenje bilo i želja njihovog seniora vojvode Radoslava Pavlovića. U traženje sporazuma sa Dubrovčanima bili su uključeni i drugi predstavnici trebinjske vlastele, ali dubrovačka je strana otezala nekoliko mjeseci.⁴² Po svemu sudeći, nisu bili skloni

³⁷ *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 185v (2. 5. 1420.), 187r (3. 5. 1420.), 188v (6. 5. 1420.), 194v (15. 5. 1420.), 196v (16. 5. 1420.), 199r (19. 5. 1420.), 208v (21. 6. 1420.), 215r (16. 7. 1420.), 219r (18. 7. 1420.), 219v (19. 7. 1420.).

³⁸ *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 227r (3. 8. 1420.), 230r (10. 8. 1420.).

³⁹ Na margini: *Pro responsione fienda Radoe Gliubissich*. Nije usvojen prijedlog: *de committendo ser Theodoro de Prodanello ut respondeat Radoe Gliubissich ad literam quam ipse ei scripsit*, već je usvojeno: *de induciando* (17. 7. 1420.), *Consilium Rogatorum*, sv. 2, f. 134v.

⁴⁰ Na margini: *Pro Radoio Glubissich et suo filio*. *Prima pars est de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio practicandi cum Radoio Glubissich et cum suo patre prout dicto Minori consilio videbitur et illud quod Minus consilium habebit a predictis reportet ad presens Consilium rogatorum* (5. 8. 1420.), *Consilium Rogatorum*, sv. 2, f. 138v. Sa strane stoji: *Pro Lubissa de Tribigne*. Nije prošao prijedlog: *de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio affidandi Lubissam Bogdancich de Tribigne ut possit venire dominium Ragusii*, već je usvojeno: *de induciando*. Nije prošao prijedlog: *de induciando ad diem crastinam post prandium*, već je usvojeno: *de induciando ad de jous proxime futuris post prandium* (6. 8. 1420.), *ibidem*, f. 139r.

⁴¹ Na margini: *Pro Glubissa Bogdancich et Radoio eius filio*. *Prima pars est de dando fidem et saluum conductum Glubisse Bogdancich et Radoio eius filio veniendi et standi in Ragusio per tres dies continuos ad se aptandum et concordandum cum dominio Ragusii et non aptando et non concordando se quod possint tute recedere de Ragusii, ita tamen quod ipsi teneantur venire Ragusium infra XV dies proximos* (9. 8. 1420.), *ibidem*, f. 139v. Slično su nudili i Čičoju: *de induciando supra factum Cizoe de Tribigne ad diem jous proximum*; *Pro Zizoio et fratribus*, *ibidem*, f. 139r–v.

⁴² Na margini: *Prorogatio termini illorum de Tribigne; ...de prolongando terminum fide Glubisse Bogdancich et filiis et presbitero et filiis de Tribigne; de prolongando eis terminum hinc ad medium mensem septembris proximum cum conditionibus ut supra* (30. 8. 1420.), *Consilium Rogatorum*, sv. 2, f. 141r. Na margini: *Pro Dobruscho et sociis de Tribigna; ...de donando parte domini Dobruscho et consociis de Tribigna... de donando predictis in pannis ut supra yperperos*

posebnim dogovorima s Trebinjcima, no ipak su nastavili kontaktirati s njima sljedeće godine.

U listopadu 1421. Ljubiša i njegov sin Radoje ponovno su se obraćali Dubrovčanima, a zahtjev Ljubiše Bogdančića bio je prihvaćen⁴³ te mu je bilo dopušteno da sa svima zainteresiranim iz svoga kraja može slobodno doći, razgovarati i slobodno napustiti Dubrovnik.⁴⁴ Ovo posljednje obraćanje Dubrovčanima Ljubiša Bogdančić izveo je preko svoga nećaka Radivoja.⁴⁵ Uvid u rodoslov Ljubibratića kod Mihaila Dinića ne bi pomogao u prepoznavanju toga Ljubišina nećaka jer Ljubišin brat Medvjed nema sina Radivoja.⁴⁶ Međutim, Ljubiša ima brata Rajka, slabije zastupljenog u izvornim podacima, pa je ovdje spomenuti nećak Radivoj Rajkov sin, Radivoj Rajković. Time se Rajkoviće koje je Mihailo Dinić posebno izdvojio učvršćuje u lozi Ljubibratića.⁴⁷ Radivoj se spominje i nešto ranije. Krajem rujna 1419. Milač Stojković podigao je tužbu protiv Radivoja Rajkovića zbog pljačke izvršene u Trebinju, kad mu je ukraden vol u vrijednosti 10 perpera.⁴⁸

Pozicije obiju strana na lokalnoj razini imaju kao opći kontekst odnos vojvode Radoslava Pavlovića i Dubrovčana, u kojemu su učestale pljačke Trebinjaca naglo splasnule. Trebinjci su u drugoj polovici 1420. bili spremni na razgovore, međutim, opća konstelacija nije im išla u prilog. To je ipak bila turbulentna godina kad su upali Turci, kad je stradao vojvoda Petar Pavlović, kad su Dubrovčani kupovali dio posjeda Pavlovića u Konavlima od vojvode Sandalja Hranića i kad odnosi Dubrovčana s Pavlovićima nisu bili stabilizirani. Međutim, već krajem 1420. i naročito tijekom 1421. odnosi Dubrovčana i vojvode Radoslava bili su skladniji. Sačinjena je povelja o miru 24. travnja 1421. kojom je vojvoda Radoslav Dubrovčanima potvrdio prodaju Sandaljeva dijela Konavala iz 1419.⁴⁹ Dubrovčani su uzvratili izdavanjem povelje početkom svibnja 1421. kojom i

centum viginti (9. 9. 1420.), *ibidem*, f. 141v. Na margini: *Pro eisdem de Tribigna; ...de dando libertatem domino Rectori et Maiori consilio respondendi predictis de Tribigna ad omnes eorum petitiones secundum quod ipsis domino Rectori et Minori consilio videbitur, ibidem*. Na margini: *Pro Glubissa Bogdanzich de Tribigna; de dando seu prorogando terminum Gliubisse de Tribigna Bogdanzich cum filiis et nepotibus cum securitate et fidantia iuxta partem alias captam in Consilio rogatorum sub die VIII augusti huius millesimi in presenti libro usque ad festum sancti Luce proxime futurum* (13. 9. 1420.), *ibidem*, f. 142r. Na margini: *Pro Glubissa Bogdanzich; ...de prorogando terminum Gliubisse Bogdanzich de Tribigna et filiis... de prolongando eis terminum hinc ad festum sancti Martini* (19. 10. 1420.), *ibidem*, sv. 3, f. 1r.

⁴³ Na margini: *Pro responsione ad Radoe Gliubissich. ...de differendo responsionem ad Radoe Gliubissich donec aliud ab eo denuo habeatur* (7. 10. 1421.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 57r. Na margini: *Pro Glubissa Bogdanzich. ...de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio respondendi Gliubisse Bogdanzich per literam et oretenus prout eis videbitur* (9. 10. 1421.), *ibidem*, f. 57v.

⁴⁴ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 410.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela: rodoslovlje između stranica 24 i 25*.

⁴⁷ *Ibidem*, 67.

⁴⁸ 26. 9. 1419., *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 86r. Supruga Radivoja Rajkovića zvala se Milica: *supra Millizam uxorem Radiuoi Raichouich de Tribigne* (22. 9. 1445.), *ibidem*, sv. 19, f. 217v.

⁴⁹ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 573–577.

oni utvrđuju prijateljstvo s vojvodom Radoslavom Pavlovićem i jamče slobodu dolaska njegovih ljudi u Dubrovnik.⁵⁰ U dokumentaciji iz travnja i svibnja 1421. naglašeno je da se u međusobnim odnosima ništa ne potražuje,⁵¹ što potvrđuju daljnje aktivnosti između Trebinjaca i Dubrovčana ostvarene po isteku toga roka, početkom 1422. godine. Dakle, širi kontekst poboljšavanja odnosa vojvode Radoslava Pavlovića i Dubrovčana bio je osnova za postavljanje odnosa na lokalnom nivou između Trebinjaca i Dubrovčana.

Zainteresirane Trebinjce predvodio je Radoje Ljubišić koji se često pojavljivao zajedno s ocem Ljubišom Bogdančićem i samo naizgled djelovao u njegovoj sjeni. Ustvari, onovremeni društveni sustav, među susjedima i na granici, podrazumijevao je poštivanje očeve pozicije. Radoje je od dubrovačke vlade dobio slobodu boravka dok traje predviđeni posjet, a kad je ušao u Grad, i popratni novčani dar Velikog vijeća.⁵² Vijećanje o pomirenju je potrajalo, ali prvi nacrti odluka dubrovačke vlade iz prve polovice veljače pokazuju da su povelja o miru s vojvodom Radoslavom Pavlovićem i potvrda dubrovačke vlade iz svibnja 1421. poslužile kao podloga za sastajanje.⁵³ Dubrovčani odlučuju razgovarati s Trebinjcima koji su došli u Dubrovnik, prije svega s Radojem Ljubišićem i njegovom braćom.⁵⁴ U međuvremenu delegirano pitanje trebinjskog vlastelina Radiča Vukoslava Poznanovića pred Vijećem umoljenih, čiju pozadinu ne znamo, nije ni moglo biti rješavano dok se ne postigne dogovor s Radojem Ljubišićem i njegovom braćom.⁵⁵ Iako su razgovori bili na lokalnom, susjedskom nivou, ipak je pozicija glavne porodice među Trebinjcima pripadala sinovima Ljubiše Bogdančića koje je predvodio Radoje Ljubišić.

⁵⁰ 6. 5. 1421., Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 577–579. Na margini: *Pro pace cum Radossauo cridanda. Prima pars est de cridando isto sero pacem cum voiuoda Radossauo Paulouich generalem usque in hanc diem pro omnibus causis exceptis debitis, non obstante quod in pouegla firmata secum contineatur usque ad Natiuitatem domini* (7. 5. 1421.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 33v.

⁵¹ Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 576, 578.

⁵² Na margini: *Pro Radoe Glubisich fides. ...de dando fidem et saluumconductum Radoe Glubisich de Tribigna generale duraturum usque quo fuerit expeditum a dominatione Ragusii* (27. 1. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 69v. Na margini: *Pro Radoio Glubisich. De donando voiuode Radoio Glubisich; ...de donando eidem valorem yperperorum centum* (5. 2. 1422.), DAD, *Consilium Maius*, ser. 8, sv. 2, f. 116r.

⁵³ Na margini: *Pro concordio et pace factis cum voiuoda Radoio Glubisich et fratribus. Prima pars est de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio praticandi cum istis de Tribigna, videlicet cum Radoie Glubisich voiuoda et fratribus suis secundum formam et tenorem pouegle pacis et concordie facte cum voiuoda Radoslauo Paulouich in 1421, de mense maii dicti millesimi et secundum partem captam in Consilio rogatorum in 1421, die VII mensis maii, memorando predictos de Tribigne fallos quos contra Ragusium fecerunt et de agrauando nos de rebus male gestis per eos contra Ragusium et homines de Ragusio. Secunda pars est de praticando cum ipsis in presenti consilio* (9. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 71r, sve prekržiženo. Na margini: *Cassa quia non fuit posita ad partitum*. Spomenutu povelju Radoslava Pavlovića Đuro Tošić imenovao je poveljom Radoja Ljubišića: Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 99, 119.

⁵⁴ Na margini: *Pro voiuoda Radoie Glubisich de Tribigne. ...de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio praticandi cum voiuoda Radoie Glubisich et fratribus suis de Tribigne qui nunc sunt cum eo in Ragusio secundum ea que dicta sunt in presenti consilio per arrengratores et de reportando ad presens consilium id quod ab eis habebitur* (9. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 71r.

⁵⁵ Na margini: *Pro Radičio Volchossau Posnanouich. De induciando super facto Radiči Volchossau Posnanouich usque ad responsonem que habebitur a supradicto voiuoda Radoie et fratribus* (9. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 71r.

Konačno su sredinom veljače 1422. Dubrovčani odlučili odbaciti sve uvrede i neprijateljstva koja su dubrovačkoj zajednici i pojedincima učinili Ljubiša Bogdančić i njegovi sinovi (dakle svi Ljubišići), Radivoj Rajković (sin Ljubišina brata Rajka Bogdančića), Radič, sin Vukoslava Poznanovića i njegova braća te ih primiti za prijatelje, a oni su zauzvrat pristali vratiti sve što su oduzeli Dubrovčanima.⁵⁶ Slično je odlučeno za Medvjeda Bogdančića (Ljubišina brata) i za Ostoju Poznanovića (brata Vukoslava Poznanovića) iz Trebinja.⁵⁷ Izuzetno značajno sporazumijevanje Trebinjaca i Dubrovčana predstavilo je 1422. Bogdančić i Poznanoviće kao najvažnije dubrovačke sugovornike u susjedstvu, pri čemu je vodstvo sinova Ljubiše Bogdančića bilo neosporno.⁵⁸

Komunikacija Ljubiše Bogdančića i njegova sina Radoja s Dubrovčanima intenzivno je vođena 1420.–1422. godine. Dubrovčani su oca i sina navodili bez titula, a od 5. veljače 1422., kad je Radoje Ljubišić ušao u Grad, naveden je s titulom vojvode.⁵⁹ Kroz prizmu ovdje prezentirane dokumentacije dubrovačkih vijeća proizlazilo bi da je Radoje Ljubišić vojvodsku titulu stekao u periodu između 7. listopada 1421. i 5. veljače 1422. godine. Vlastela Pavlovići, braća Petar i Radoslav, imali su svoje razloge da svoga vjernog vazala, po svemu vršnjaka i prijatelja iz djetinjstva, postave na tu poziciju. To bi vjerojatno značilo i da je ranije spominjani vojvoda na trebinjskom području, izvjesni Vukoslav, sišao s povijesne pozornice.

Boravak trebinjske vlastele u Dubrovniku u veljači 1422. kontekstualiziran je i odlukom Dubrovčana da se vojvodi Radoslavu Pavloviću dodijeli dubrovačko plemstvo.⁶⁰ Međutim, njihova se komunikacija narušila već krajem veljače 1422. zbog izazvanog problema u

⁵⁶ Na margini: *Pro Glubissa Bogdančich et alios. De remittendo omnes offensiones factas tam comuni Ragusii quam spetalibus personis hactenus factas per Glubissam Bogdančich et filios suos et per Radioium Raicouich et per Radič filium Volchossau Posnanouich et fratres suos, ipsis omnibus supradictis et de recipiendo eos deinceps et ex nunc ad gratiam et bonam amicitiam; ...de dicendo supradictis quod sicut ipsi dicunt se velle habere recommissos nostros quod ita faciant et quod id quod inuenerint penes se et homines suos nostris esse ablatum id restituere velint sicut dicunt velle facere et quod per hanc partem pars superior non intelligatur esse rupta* (13. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 71v. U ovoj se odluci ne spominje vojvoda Radoje Ljubišić jer je obuhvaćen formulacijom "Ljubiša Bogdančić i njegovi sinovi".

⁵⁷ Na margini: *Pro Glubissa Bogdančich et filios. De remittendo omnes offensiones factas tam comuni Ragusii quam spetalibus personis hactenus factas per Meduid Bogdančich et Ostoi Posnanouich de Tribigne ipsis omnibus supradictis et filiis eorum et de recipiendo eos deinceps et ex nunc ad gratiam et bonam amicitiam* (13. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 72r.

⁵⁸ Vojvodu Radoja Ljubišića nije na kraju nagradilo Vijeće umoljenih, vjerojatno zato što ga je ranije pri dolasku nagradilo Veliko vijeće. Nije usvojen prijedlog: *de donando voiuode Radoio Glubissich et sociis quos nunc secum habet in Ragusii*, već je usvojeno *de non donando eis* (13. 2. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 72r.

⁵⁹ *Prima pars est de donando voiuode Radoio Glubissich* (5. 2. 1422.), *Consilium Maius*, sv. 2, f. 116r.

⁶⁰ *Pro faciendo nobilem de consilio Ragusii voiuodam Radoslauum Paulouich. ...de dando libertatem domino Rectori et Minori consilio cum Consilio Rogatorum faciendi nobilem de consilio Ragusii voiuodam Radoslauum Paulouich cum illis modis et condicionibus prout dictis domino Rectori et Minori consilio cum Consilio Rogatorum videbitur* (11. 2. 1422.), *Consilium Maius*, sv. 2, f. 116r.

Konavlina.⁶¹ Vojvoda Radoslav Pavlović tek je 1423. godine, po razrješenju pitanja Sokola u Konavlima, dobio dubrovačko plemstvo.⁶²

Pri ovom boravku trebinske vlastele očito je dominirao vojvoda Radoje Ljubišić. Iako se njegov otac Ljubiša Bogdančić spominje, vjerojatno je to radi predstavljanja loze Bogdančića, bez da je boravio u Dubrovniku. Daljnje informacije o Ljubiši Bogdančiću sve su rjeđe, dok povijest njegova sina Radoja zaslužuje posebne tematske okvire. Povremeno se spominju i Ljubišina mlađa braća i njihovi nasljednici. U svibnju 1422. Pribil Gojčinović optužio je Ljubišina brata Medvjeda Bogdančića, navedenog pod imenom Medvjed Ljubibratić, za krađu vola koji je bio na uzgoju kod Bogosava Gojčinovića, Pribilova brata.⁶³

Otac i sin, Ljubiša i Radoje, na svome su posjedu rješavali i sporove između domaćeg stanovništva i Dubrovčana. Početkom lipnja 1422. Radašin Milić iz Oboda, čovjek dubrovačkog vlastelina Marina Crijevića, podigao je tužbu protiv braće Ljubiše i Obrada Pribilovića iz Uskoplja zbog krađe vola i ranjavanja njegova brata Brajana. Braća Milić kupili su vola od oca braće Pribilović, ali su ga Pribilovići ukrali. Kada su se požalili vojvodi Radoju Ljubišiću i njegovu ocu, vojvoda Radoje odredio je rok za rješavanje spora. Iako je Radašin dokazao da je kupio vola, braća Pribilovići nisu ga htjeli vratiti. Štoviše, još su u Uskoplju ozlijedili njegova brata Brajana.⁶⁴

Početkom kolovoza 1422. Ljubiša Bogdančić se zajedno s braćom i županom Radosavom obraćao Dubrovčanima zbog izvjesnog čovjeka zvanog Sinovač (Sinovač Andreić, čovjek vojvode Radoslava Pavlovića iz Konavala), a oni su im odlučili odgovoriti.⁶⁵ Pozadina toga slučaja nije poznata.

U listopadu 1423. Novak Petrović iz Konavala, čovjek dubrovačkog vlastelina Benedikta Gundulića, podiže tužbu protiv Ostoje Popovića iz Zgonjeva, čovjeka Ljubiše Bogdančića

⁶¹ Polazište problema u Sokolu, (28. 2. 1422.), Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 580.

⁶² *Pro zentilicia danda voiuode Radoslauo Paulouich. ...faciendi nobilem de consilio Ragusii voyuodam Radoslaum Paulouich* (11. 2. 1423.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 139v; (14. 2. 1422.), f. 141r; (15. 2. 1423.), Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma*, I/1, 582–585.

⁶³ *Pribeo Goicinouich... conqueritur supra Meduiedum Glubibratich. Eo quia cum predictus accusator dedisse ad afflictum Bogossauo Goicinouich, eius fratri, unum bouem, predictus accusator dicto Bogossauo ipsum bouem violenter accepit* (17. 5. 1422.), *Lamenta de foris*, sv. 5, f. 47v.

⁶⁴ *Radassin Milich de Obod, homo ser Marini Pe. de Zriua, coram nobili et sapienti viro domino Clemente de Restis honorabili Rectore Ragusii conqueritur supra Glubissam et Obradum, fratres Pribilouichi de Uscope eo quia dum in Quadragessima propelapsa dicti fratres accusati per vim accepissent accusatori predicto et famulis suis unum bouem quem dictus accusator et fratres emerant a patre accusatorum predictorum et dum dictus et accusator et fratres de hac vi conquesti fuissent voiuode Radoio Glubissich et patri suo, tunc dictus Radoe imposuit terminum usque ad festum sancti Fermi propelapsi hoc modo quod si dictus accusator ostenderet se soluisse dictum bouem quod tunc dicti accusati redderent bouem predictum sibi et dum in festo predicto dictus accusator ostendisset bouem predictum soluisse et dum repeterent ipsum bouem a dictis accusatis tunc accusati predicti noluerunt ei reddere ipsum bouem. Et insuper pluribus vulneribus affecerunt Braianum fratrem accusatoris predicti in Uscope heri* (1. 6. 1422.), *Lamenta de foris*, sv. 5, f. 51r.

⁶⁵ Na margini: *Pro Sinouaç. De dando libertatem domino Rectori et Minori consilio respondendi literis Glubisse Bogdançich et fratribus et zupano Radosauo super facto cuiusdam hominis vocati Sinouaç* (1. 8. 1422.), *Consilium Rogatorum*, sv. 3, f. 102v; *Sinouaç Andreich de Canali de parte voiuode Radossau* (2. 8. 1422.), *Consilium Minus*, sv. 3, f. 4v.

iz Trebinja, zbog krađe konja i novca.⁶⁶ Istoga mjeseca Božitko Ivanović iz Župe dubrovačke tuži Radivoja Rajkovića zbog krađe šest volova koji su bili na uzgoju kod Gostiše Gojakovića u Trebinju.⁶⁷ Sljedećeg mjeseca Bjelna, supruga Prvoja Radosalića, podiže tužbu protiv braće Vučihne, Vukca, Vukote i Bijelje Vlahovića i čitavog njihovog katuna zbog teškog ranjavanja Prvoja i krađe 220 grla sitne stoke te 10 krava i volova u Hrasnom kod Stona. Dodatno tuži braću Radivoja i Bjelana Rajkovića i njihove ljude zbog sudjelovanja u ovoj krađi.⁶⁸ Početkom siječnja 1424. Dabiživ Mikačević podiže tužbu protiv Radivoja Rajkovića zbog krađe dvaju volova, četiriju krava i 40 grla sitne stoke u Trebinju.⁶⁹

Sredinom lipnja 1424. dopušteno je Ljubiši Bogdančiću da s područja Stona izveze preko Oboda u Konavlima 20 kvinkva vina.⁷⁰ To je bila posljednja informacija o Ljubiši koja je bila poznata Mihailu Diniću.⁷¹ Međutim, Ljubiša Bogdančić na specifičan način spomenut je i par mjeseci kasnije, a da nije navedeno da je već umro. Naime, krajem kolovoza 1424. Obrad Ratković podigao je tužbu protiv Dabiživa Mikačića i Bjelana Rajkovića, Ljubišina sinovca, obojice iz Trebinja, zbog krađe konja, mača, noža, plašta i šešira, a pljačka se dogodila kraj kuće Ljubiše Bogdančića, za koju nije poznato u kojem je naselju bila smještena.⁷²

⁶⁶ *Nouach Petrouich de Canali, homo ser Benedicti P. de Gondola, ... conqueritur supra Ostoiam Popouich de Sghognoua (!) hominem Glubisse Bogdancich de Tribigna, eo quia dum ipse accusator lamentaretur quod amiserat unum equum dictus accusatus dixit quod volebat illum docere equum suum si sibi daret pro sozbina yperperos sex, quos yperperos VI cum ille sibi promitteret, tunc dictus accusatus dixit illum in domum suam et ostendit sibi equum suum et receptis ab eo yperperos sex ut supra sibi pro sozbina promissis restituit sibi dictum equum. Et sic idem accusator neminem nouit furem nequam malefactorem preter quam dictum accusatum qui se dicebat esse sochum (3. 10. 1423.), Lamenta de foris, sv. 5, f. 212v.*

⁶⁷ *Bositichus Iuanouich de Breno... conqueritur supra Radiuoi Raychouich de Tribigna eo quia dictus Radiuoi accepit sibi Bositcho quas habebat penes et in manibus Gostisse Goiachouich de Tribigna bestias sex bouinas die veneris proxime preterita (10. 10. 1423.), Lamenta de foris, sv. 5, f. 215r.*

⁶⁸ *Bielna, uxor Peruae Radosaglich, ...conqueritur supra Volcichnam Vlachouich et Vulchaç et Vuchotam, fratres Volcichnich et Bieglam eorum tertium fratrem, cum tota catuna eorum eo quia his diebus propelapsis in Crasteno prope Stagnum predicti accusati ipsum Peruae interceperunt dum veniret Ragusium et sibi violenter acceperunt capita animalium paruorum CCXX et decem inter vaccas et boues. Item conqueritur supra Radiuoi Raichouich et Bielan, fratrem suum et homines suos eo quia tenent in manibus eorum dictum Peruae et animalia predicta que sibi consignauerunt ed dederunt dicti accusati. Item dixit dicta uxor sua quod audiuit dictum Peruae virum suum esse grauiter vulneratum (25. 11. 1423.), Lamenta de foris, sv. 5, f. 234v.*

⁶⁹ *Dabisius Michaceuich... conqueritur supra Radiuoi Raychouich eo quia prope festum sancti Michaelis preteritum violenter sibi conuerenti accepit in Tribigna boues duos, quatuor vachas et quadraginta alia animalia minuta. Et alias res massericias suas (9. 1. 1424.), Lamenta de foris, sv. 5, f. 247r.*

⁷⁰ *Na margini: Gratia Glubisse Bogdancich de Tribigne pro vino. Captum fuit de faciendo gratiam Glubisse Bogdancich quod pro suis denariis emere possit in Stagno et Punta a quingis viginti vini et illud portari facere possit ad Obod (14. 6. 1424.), Consilium Minus, sv. 3, f. 149r.*

⁷¹ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, 21.

⁷² *Obrad Ratcouich... conqueritur supra Dabisium Michaçich et Bielanum Raicouich de Tribigne eo quia dicti accusati hoc anno per vim acceperunt accusatori predicto dum iret in viagium cum mercibus suis unum equum, unum ensem, unam cultellissam, mantellum de mercina, capellum unum. Et hoc fuit in Tribigne prope domum Glubisse Bogdancich (29. 8. 1424.), Lamenta de foris, sv. 6, f. 36v.*

Više se naselja spominje kao posjed Ljubiše Bogdančića, njegove braće, sinova i nećaka. Neki primjeri upućuju na naselje Bobovište smješteno u trebinjskoj Površi, istočno od Dubrovnika i u blizini glavne komunikacije između Dubrovnika i Trebinja.⁷³ U obraćanju Ljubiše Bogdančića Dubrovčanima u ožujku 1412. njegov čovjek Tvrdiša bio je iz Bobovišta.⁷⁴ U siječnju 1418. Bratoslav Predojević daje konja na uzgoj po cijeni od osam groša mjesečno Radiku Pribetiću iz Bobovišta, čovjeku Medvjeda.⁷⁵ U lipnju 1420. optužen je Milovac, čovjek Medvjeda iz Bobovišta, a napad se dogodio u Bobovištu.⁷⁶ U ožujku 1429. za pljačku u vinogradu u Župi dubrovačkoj optuženi su Miliša Bobanović i njegovi nećaci Radič i Tomaš, inače ljudi Medvjeda Bogdančića iz Bobovišta.⁷⁷ Za pljačku ljudi iz Bobovišta u lipnju 1440. kao svjedoci navedeni su ljudi vojvode Radoja Ljubišića.⁷⁸ U listopadu 1441. Radovan Mioković i Božik Gunjević podigli su tužbu protiv Milovca iz Bobovišta, čovjeka Radoja Ljubišića, zbog krađe koza i maltretiranja pastira.⁷⁹ Vlasi Mirilović optuženi su u prosincu 1468. za krađu počinjenu u Bobovištu u kući Pribetka Češljija, čovjeka Ljubenka Ljubišića.⁸⁰

Naselje Zgonjevo smješteno je u Trebinjskom polju južno od Trebinja.⁸¹ Već je navedeno da je u listopadu 1423. podignuta tužba protiv Ostoje Popovića iz Zgonjeva,

⁷³ Iscrpan opis smještaja Bobovišta u: Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 29–30, 210.

⁷⁴ K. Jireček, "Spomenici srpski", 61.

⁷⁵ *Radicho Pribetich de Bogouiste hominem Meduiede* (23. 1. 1418.), *Diversa Cancellariae*, sv. 41, f. 216r.

⁷⁶ ...*supra Milouaç hominem Mediedi de Bobouista eo quia in Bobouista hodie de mane...* (21. 6. 1420.), *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 208v.

⁷⁷ *Vasigl Paulouich coram domino Rectore ser Clemente de Bodaza conqueritur supra eo quia per aliquos intrantes in eius vinea quam habet in Breno fuerunt extirpati et ablati omnes carzi quos habebant ibidem plantati a duobus annis citra. Et nescit per quos, reseruans sibi ius in presentem. Post predicta dictus Vasigl dixit Milissam Bobanouich de Bobouiste et Radiz eius nepotem et Thomaxium eius fratrem filios Branilli et villicos Meduid Bogdancich fuisse illos qui dictos garzos acceperunt* (6. 3. 1429.), *Lamenta de foris*, sv. 8, f. 163r.

⁷⁸ *Georgius Crose coram domino Rectore ser Andrea de Bonda fecit lamentum supra Goycin generum de Bosigcho Dragoseuigh et Radeta Bogdanouigh de Bobouista, dicens quod acceperunt sibi in dicto loco de Bobouista duas vachas et unum vitulum quos ipse conquerens conducebat.* [Testes:] *Radoaç homo de vayuoda Radoe Liubisigh, Miloaç homo dicti vayuode* (10. 6. 1440.), *Lamenta de foris*, sv. 13, f. 241v.

⁷⁹ *Radouanus Miochouigh et Bosighus Gugneuigh ... fecerunt lamentum supra Vucaç [prazan prostor] generum de Milouaç de Bobouista, hominem de Radoe Gliubisigh, dicentes quod ipse Vucaç arripuit eis per vim octo capras et spoliauerunt pueros custodientes ipsas capras et dimiserunt eos ligatos in bosco* (6. 10. 1441.), *Lamenta de foris*, sv. 15, f. 34v.

⁸⁰ *Ziuetchus Gripouich de Breno coram dominis iudicibus de criminali quorum caput fuit ser Simonis P. de Bona lamentum fecit contra Vochich Stanoeuich de Vlachis Mirilouichi cathonarium et contra omnes de eius cathono, dicens quod dictus Vochichius cum hominibus de eius cathono venerunt et derobauerunt infrascriptas res eius querelanti in Bobouiste, quas ipse dictus Ziuetchus depositauant in domo Pribetchi Cesglic rustici Gliubenchi Gliubissich: unum luchnum de frumento, unum lemīs, unam suem pregnantem, unam zappam, quatuor capras* (9. 12. 1468.), *Lamenta de foris*, sv. 41, f. 16v.

⁸¹ Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 34, 38, 57.

inače čovjeka Ljubiše Bogdančića iz Trebinja, zbog krađe konja i novca.⁸² Ljubenko Ljubišić, prema procjeni Đure Tošića najmlađi sin Ljubiše Bogdančića, u popisu iz 1468./69. upisan je kao spahija dijela timara u naselju Zgonjevo.⁸³

Ponajviše dilema u literaturi oko posjeda Ljubiše Bogdančića i njegovih nasljednika izazvalo je naselje Uskoplje. Trebinjsko Uskoplje, smješteno u Šumi trebinjskoj,⁸⁴ prema dubrovačkim pismima iz lipnja i listopada 1423. Đuro Tošić povezo je s posjedom Radoja Ljubišića, navodeći da su se za to naselje interesirali Dubrovčani, koji su predlagali vojvodi Radoslavu Pavloviću da Radoju za Uskoplje dade neki drugi posjed, na primjer na području Luga.⁸⁵ Spomenuta pisma nisu posve kontekstualizirana, mada je situacija u njima jasna. Ona, naime, pripadaju vremenu intenzivnih dubrovačkih nastojanja za stjecanjem Konavala, u kojima je bilo dosta prijedloga i problematičnih situacija. Jedna se od njih mogla očekivati i od vojvode Radoja Ljubišića koji je imao posjed u Uskoplju, ali Uskoplju u Konavlima. U pismu iz lipnja Dubrovčani ističu da su zadovoljni Ljubišom i njegovim sinom Radojem, a kao svoje neprijatelje (*perfidii inimici*) ističu Vukosava, sina Vukše Sankovića, i Radosava, sina popa Bogčina iz Trebinja.⁸⁶ U pismu se dalje prenose stavovi o raznim, uglavnom novčanim aspektima moguće prodaje dijela Konavala vojvode Radoslava Pavlovića. Zatim pismo spominje Radoja Ljubišića koji u dijelu Radoslava Pavlovića ima jedno naselje zvano Uskoplje (*a in questa meça parte di Radossauo una villa chiamata Uscolpie*) i prijedlog da se zamoli Radoslava da u zamjenu da Radoju drugo naselje.⁸⁷ Skrenuta je pažnja da Radoje o tim stvarima bude obaviješten tek kada sporazum s Radoslavom bude zaključen.⁸⁸ U pismu iz srpnja 1423. prenosi se stav vojvode Radosava da će Radoju dati posjed u Lugu. Dubrovčani su time

⁸² *supra* Ostoiam Popouich de Sghognoua (!) hominem Glubisse Bogdancich de Tribigna (3. 10. 1423.), *Lamenta de foris*, sv. 5, f. 212v.

⁸³ "Timar Lubinka, sina Lubišina. Obavezan je da ide u rat. Dio sela Zg(k)onjeva." Ahmed Aličić, *Sumarni popis Sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, Mostar: Islamski kulturni centar, 2008., 152; Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 210, 340.

⁸⁴ Detaljnije o smještaju: Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 17, 23.

⁸⁵ Đ. Tošić, *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*, 23, 99, 119–120, 235.

⁸⁶ *Ambaxiatoribus ad Radossauum Paulouich. ... a voiuoda Radossauo mostro che fusse molto dispiacuta la nouita di Canal et ch'el fece scriuere tre letere che voi ne ma(n)daste con la vostra ... Et perch'el dice di voler sapere se algun delli suoi homeni se a impaciato contra di noi in questa nouita, gli possete dire che certamente delli suoi homeni non ci possemo infin mo lamentar ma maximamente ci possemo granmente laidare di Glubissa et di suo figlo Radoe li quali sempre ne fanno buona vicinanza e son sempre ben disposti in ogni nostro utile et honore della qual cosa molto rigraziate a Radossauo per parte nostra...* (25. 6. 1423.), DAD, *Lettere di Levante*, ser. 27.1, sv. 9, f. 5r.

⁸⁷ *Et perche Radoe Glubisich el qual come voi sapete e nostro bono amico a in questa meça parte di Radossauo una villa chiamata Uscolpie et volentiera voriamo tegnir modo che lo amor durasse intra di noi et chel ne fosse sempre buon vicino et amico, vi dicemo che abiando complito et concluso el mercato col dicto Radossauo, gli dobiate parlare et pregar per parte nostra che si degni di rineratur di qualche cosa in cambio della dicta villa el dicto Radoe* (25. 6. 1423.), *Lettere di Levante*, sv. 9, f. 5v.

⁸⁸ *Ibidem*.

bili zadovoljni i preporučili su poslanicima da upoznaju Radoja s detaljima te da kažu da su zapravo Vukas (vojvoda Vukas Raspudić) i on omogućili stjecanje Konavala.⁸⁹ Na kraju se tako i dogodilo.⁹⁰

Posjed Radoja Ljubišića u Uskoplju u Konavlima spominju i drugi dokumenti. U prosincu 1419. optužnica protiv većeg broja osoba, među kojima i braće Radosava i Ljubenka Ljubišića, bila je zbog premlaćivanja i krađe izvršene u Uskoplju u Konavlima.⁹¹ To ne mora dokazivati povezanost Ljubišića za Uskoplje. Tako je i s tužbom protiv Radosava Ljubišića i četvorice njegovih ljudi zbog napada i krađe izvršene u Konavlima podno Uskoplja.⁹² Podignuta tužba s početka studenoga 1422. već je preciznije određenje. Tužen je veći broj osoba zbog krađe stvari kod Oboda, među kojima i Ljubenko Ljubišić, i za sve je označeno da su iz Uskoplja.⁹³ Tužba iz veljače 1424., međutim, pokazuje da su Ljubišići imali svoje ljude i u trebinjskom Uskoplju, što ne pobija nužno tezu o zamjeni posjeda koju je u Konavlima izvršio Radoje Ljubišić. Radonja Mekiš iz Konavala podigao je tužbu protiv Ljubenka Ljubišića i Radetka Kovača iz Trebinja iz Uskoplja zbog krađe stvari i premlaćivanja u Župi dubrovačkoj.⁹⁴ Navedeno bi ukazivalo na trebinjsko Uskoplje. U ožujku 1424. Pribitko Sriedanović iz Župe dubrovačke optužio je braću Vukasa i Vukšu, ljude Radoje Ljubišića iz Uskoplja u Konavlima, zbog krađe šest svinja

⁸⁹ *Al fatto del cambio ch'el signor dice di voler dar a Radoe in Lug molto semo contenti a çio ch'el detto abia cason di rimagnir contento et in buon amor et buona vicinanza [com noi. Et cosi sempre fiate in fauore et aiuto al dicto Radoe apresso del signor che cosi sia. Et quando vederete chel detto Radoe sapia di questi fatti et voi parlate com luy quanto per l'altra nostra letera si fu scritto, aduisandoui che molto ne vole piacere se Volchas et Radoe sara quelli che ne dara la possession di Canal, come scriuete et cosi vi afforzate a vostra possa che sia che certo speremo che se lor sara quelli la facenda nostra andara benissimo* (10. 7. 1423.), *Lettere di Levante*, sv. 9, f. 6r–6v.

⁹⁰ O angažmanu Radoja Ljubišića u stjecanju Konavala i o razmjeni posjeda (17. 7. 1423.), *Lettere di Levante*, sv. 9, f. 8r–v; (2. 8. 1423.), f. 10r; (15. 10. 1423.), f. 15v; (20. 9. 1424.), f. 48v; (27. 10. 1425.), f. 88v; (4. 1. 1427.), sv. 10, f. 3r; *come sa la vostra signoria che Radoe Glubisich et altri vostri seruidori aueuano in Canal et ville et case et casali... per Brailo ne fu decto per parte vostra chel la vostra intentione jera dargli in cambio Lugo* (14. 1. 1427.), f. 4v.

⁹¹ *supra Radosauum Glubissich et Glubenchem, eius fratrem de Tribigna et ... in Uscopie in Canali* (19. 12. 1419.), *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 121r.

⁹² *supra Radosauum Glubisich et suos quatuor homines, ... heri in Canali subtus Uscopglj* (3. 8. 1420.), *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 227r.

⁹³ *Dominus frater Dominicus de Ragusio ordinis predicatorum pro se et aliis fratribus suis... conqueritur supra Volchsam et Volchas de Uschopgle et Pribis, Glubissam et Obradum fratres Pribilouichi et Miomanum Michatouich, Glubenchem Glubissich et alios quorum nomina ad hunc nescit, omnes de Uscopgle, eo quia dicti accusati die XV octobris propelapsi in Obod dum idem accusator foret ibidem cum sociis suis predictis relegatus eo quia venerat de locis pestiferis, dicti accusati tunc violenter irruentes super eosdem eis per vim acceperunt res infrascriptas, videlicet, llas chultras siue copertoria, llas ponicas panni albi fini, llas sclauinas, llas pellicias ll, libros, ll birreta, l par bisachiarum cum nappas et aliis rebus inter, llas diploides in una quarum erant in denariis yperperorum XL et anuli llor argentey, ll bottonos de perlis, l curtellissam, ll lentigamina, ll gonellas a marinariis* (5. 11. 1422.), *Lamenta de foris*, sv. 5, f. 105r.

⁹⁴ *Radochna Mechis de Canali, homo ser Marini de Prodanello, ... conqueritur supra Glubenchem Glubissich et Radetcham Couaç de Tribigne de Uscopgle. Eo quia hodie in Breno verberauerunt dictum accusatorem cum sanguine in facie et ei violenter accepit unam gallinam et unam fogaciam quam dicto ser Marino ferebat Ragusium et insuper sibi abstulerunt tria brachia tele* (3. 2. 1424.), *Lamenta de foris*, sv. 5, f. 256r.

u Uskoplju.⁹⁵ Braća Vukas i Vukša iz Uskoplja bili su među tuženima u studenome 1422. Sve ono što su Bogdančići imali u Konavlima aktom kupoprodaje krajem 1426. postalo je dubrovačko vlasništvo. U siječnju 1427. među nagrađenima za stjecanje Konavala istaknuti su Radosav Ljubišić, Radivoj Rajković i Medvjed Bogdančić, dok su vojvoda Radoje Ljubišić te njegova braća i nasljednici stekli dubrovačko građanstvo.⁹⁶ Posjede Bogdančića i Ljubišića u Konavlima najbolje prikazuje odluka Malog vijeća iz veljače 1427., u kojoj je označeno čiji su vinogradi i vrtovi ranije bili i kome su dodijeljeni. Radoje Ljubišić ranije je posjedovao vrtove i voćnjake u Uskoplju, a Radojevi stričevi Medvjed i Rajko Bogdančić, braća Ljubiše Bogdančića, imali su vinograde u Svetome Martinu.⁹⁷

Sredinom veljače 1427. pratimo i informacije koje potvrđuju da je Radoje Ljubišić dobio u zamjenu posjed u Lugu. Tada su optužena četvorica iz Luga, ljudi Radoja Ljubišića, zbog krađe koze i pokušaja njene prodaje u Dubrovniku.⁹⁸ Tužba iz rujna 1447. osim ljudi Radoja Ljubišića navodi i ljude Radosava Ljubišića iz Luga,⁹⁹ a oni su tada već vazali vojvode Stjepana Vukčića Kosače. U listopadu 1454. spominje se ukradena muzna krava u Lugu u naselju Radoja Ljubišića.¹⁰⁰

U listopadu 1439. podignuta je tužba protiv Božićka Brajakovića iz "Bioce", čovjeka Radoja Ljubišića.¹⁰¹ Navedeno naselje teško je identificirati. Kako se to može vidjeti iz

⁹⁵ *Pribitchus Sriedanouich de Breno... conqueritur supra Volchas et Volxam, fratres, homines Radoe Glubisich de Uschoplie de Canal. eo quia violenter surripuerunt sibi in Uschoplie sex porcas siue sues quas recommiserat in manibus dicti Volchaç solius ad saluandum et pasculandum. Testes: Vlcaç [tako] Bogdanouich, Ratchus Glubisich (5. 3. 1424.), Lamenta de foris, sv. 5, f. 270r.*

⁹⁶ *Prima pars est de donando Radossauo Gliubisich. Prima pars est de donando eidem in pannis yperperos sexaginta. Prima pars est de donando Radiuoi Raichouich. Prima pars est de donando eidem in pannis yperperos triginta [5]. Prima pars est de donando Meduit Bogdanzich. Prima pars est de donando eidem in pannis yperperos quadraginta [5v] (11. 1. 1427.), Consilium Rogatorum, sv. 4, f. 5r–v. Na margini: Pro ciuilitate Radoe Gliubisich et fratrum. Prima pars est de creando et faciendo ciues Ragusii Radoe Gliubisich et fratres et eorum heredes cum moris, formis, consuetudinibus, conditionibus, preheminentiis, honoribus et oneribus consuets (13. 1. 1427.), ibidem, f. 7r.*

⁹⁷ *Infrascripti sunt homines de Obod et Zaptath et de Canali quibus sunt date vinee et orti per Minus consilium ut infra per ordines patebit, videlicet... Uschopie: Raycho Vidoeuich, Radassin Bratiuoeuich, Vochas Pribinouich. Istis tribus est data vinea ad polouizam in Uschopie et cum ortis et fructibus que fuit Radoy Glubissich... Sanctus Martinus: Bogun Peruoieuch, Ratcho Radosaglich. Istis duobus sunt date due pecie vinee ut supra que fuerunt Meduidi et Raichi... (9. 2. 1427.), Consilium Minus, sv. 4, f. 69r.*

⁹⁸ *Pribil Braicouich... conqueritur supra Pribeglo Mircouich, Braianum Miluthinouich, Radouaç Stoichouich et Vochaç Pripzinouich de Lug homines Radoy Glubissich eo quia dicti accusati furati fuerunt de mense januari propelapsi dicto accusatori unam capram cum lacte et hanc capram duxerunt Ragusium ut eam venderent et dum non potuissent eam vendere retro eam duxerunt (14. 2. 1427.), Lamenta de foris, sv. 7, f. 142r.*

⁹⁹ *Ispod stoji: Die XI septembris 1447. Suprascripti venerunt et dixerunt quod isti fuerunt qui depredati fuerunt sibi animalia predicta: Vuchaç Obradouich dictus Craichouich de Luch homo vaiuode Radoe, Pribigna Metchouich de Lugch homo Radosau Gliubisich..., Lamenta de foris, sv. 21, f. 167r.*

¹⁰⁰ *Radogna Pripzinouich de Vergat ... fa lamento digando eme fo furado una vacha bona de latte. E questo mi fo furato in Lug in villa de Radoie Glubissich (23. 10. 1454.), Lamenta de foris, sv. 27, f. 130r.*

¹⁰¹ *Radach Ratchouigh... fecit lamentum supra Bosigcho Brayacouigh de Bioce hominem de Radoe Liubisigh, dicens quod ipse et unius alius eius socius venerunt prope ecclesiam sancti Jacobi de prope ciuitatem et ceperunt Milligh filium suum et tenuerunt eum unus ex eis et aliter accepit unum agnellum de grege suo quem pascebat puer in dicto loco (27. 10. 1439.), Lamenta de foris, sv. 13, f. 76r.*

jedne tužbe iz 1426., nalazi se na trebinjskom području.¹⁰² Možda je u pitanju današnje naselje Bioci. U travnju 1438. ugovor o uzgoju stoke zaključuje Mrđen Ratković iz Glavske, za kojega je navedeno da je tada čovjek vojvode Radoja.¹⁰³ Vjerojatno je sukob Radoslava Pavlovića i Stjepana Vukčića doveo do te promjene. Inače, u prosincu 1420. Medvjed Bogdančić bio je svjedok pljačke izvršene u Stjepan Polju kod Trebinja,¹⁰⁴ što svakako ne znači da je tu trajnije boravio ili imao svoje ljude. U siječnju 1430. podignuta je tužba protiv Bjelana Rajkovića iz Trebinja i njegovih ljudi zbog krađe u Bobovoj Ljuti, na području Površ. ¹⁰⁵ Ipak ne znamo jesu li Rajkovići tu živjeli, jer je za većinu češća odrednica trebinjsko područje. Tako je u lipnju 1436. sklopljen ugovor o dvogodišnjem služenju Đurka Brajkovića iz Trebinja, čovjeka Bjelana Rajkovića, kod Ljubiše Gojsalića, uz jamstvo Pribila Obradovića iz Ploča, Miomana Radulinovića iz Konavala i Nikše Ratkovića iz Čibače.¹⁰⁶

Ne znamo gdje je bila kuća Ljubiše Bogdančića na trebinjskom području kod koje se dogodila krađa krajem kolovoza 1424. godine.¹⁰⁷ Nije poznato ni gdje se nalazila kuća Radivoja Rajkovića kraj koje su pokradeni i ranjeni članovi karavane prema tužbi iz lipnja 1426.¹⁰⁸

¹⁰² *Miosa Radosaglich coram domino Rectore ser Zore de Palmota conqueritur eo quia nuper Ellie filio suo venienti de Tribigna accepta fuit sibi in villa Bioce una mula cum sella et copelli quatuor farine cum duobus saxis et zuponus unus, camisia l, capellus unus et par unum caligarum, ensis unus et corigia una et sus unus. Nomina autem arobatorum dixit nescire* (13. 11. 1426.), *Lamenta de foris*, sv. 7, f. 99v.

¹⁰³ *Ser Nicolinus de Basilio qui dederat et locauerat alias quinquaginta capita animalium inter pecudes et capras et vachas siue irchos a Merghieno Ratchouich de Glausca ad presens hominem de voyuoda Radoye* (28. 4. 1438.), *Diversa Cancellariae*, sv. 52, f. 140v–141r.

¹⁰⁴ Dana 14. 12. 1420., *Lamenta de foris*, sv. 4, f. 272r.

¹⁰⁵ *Giurchus Milouich... conqueritur supra Bielan Raichouich de Tribigna et suos socios eo quia in Boboueliutiieri sibi vi acceperunt super viam comunem libras duodecim et onziam quatuor argenti, tapetum unum, cultram lam a lecto, fazoletos quinque cum sirico et auro laboratos, par lm cerothecarum, camisiam unam et maleum cum tenalis ab equo et pectinos Illlor* (6. 1. 1430.), *Lamenta de foris*, sv. 8, f. 313r.

¹⁰⁶ *Giurchus Braichouich de Tribigna, homo Bielan Raichouich, locauit se et opera sua hinc ad annos duos proxime futuros Liubisse Goisalich, presenti et conducenti. Promittens secum toto dicto tempore stare et ab eo non auffugere nec recedere sed eidem bene et fideliter seruire ubique et obedire in omnibus licitis et honestis et res et bona sua saluare et custodire cum omni fidelitate nec sibi furtum facere nec comittere volentibus consentire imo suo posse penitus obiurare. Et versa vice, idem Liubissa toto dicto tempore promisit dictum Giurchum sanum et infirmum tenere, pascere, vestire, nutrire et humane Ragusino more tractare et infine dictorum duorum annorum sibi dare et soluere pro eius mercede yperperos decem et octo. Pro quo Giurcho et eius precibus, Pribius Obradouich de Ploze, Mioman Radulinouich de Canali et Nixa Ratchouich de Zibaza super se et omnia cuiuslibet ipsorum bona fideiussione nomine dicti Giurchi ad meliustenendum se obligauerunt dicto Liubisse conducentis pro omni damno, furto et interesse quod idem Giurchus faceret predicto Liubisse. Renuntiantes omnes. Judex ser Nicola de Georgio et Nicola Stella testis* (3. 6. 1436.), *DAD, Diversa Notariae*, ser. 26, sv. 20, f. 251r.

¹⁰⁷ *Et hoc fuit in Tribigne prope domum Glubisse Bogdançih* (29. 8. 1424.), *Lamenta de foris*, sv. 6, f. 36v.

¹⁰⁸ *Brancho Predoeuich et socius, Bogauaç Zeglustina et socius, Volchmir Cogneuodich et socius, Milas et socii et Ratchus [prazan prostor] et socius, qui his diebus iuerunt cum carauano... conqueruntur supra Radiuoy Raichouich et omnes suos homines et supra alios de Tribigne quorum nomina ad huc ignorant, eo quia pridie dum homines predicti accusatoris venirent in Tribigne sub villa et domibus dicti Radiuoy Raicouich, tunc ipse Radiuoy et omnes alii accusati predicti irruentes supradictos accusatores bellum cum ipsis fecerunt et vulnerauerunt Volchmir predictum accusatorem per caput cum maxima sanguinis effusione et cicatrice et vulnerauerunt socium Branchi Predoeuich predicto per manum cum cicatrice et sanguinis magna effusione et insuper eis acceperunt per vim pecias tres panni et unam taçiam argenti et plures alias res* (4. 6. 1426.), *Lamenta de foris*, sv. 7, f. 11v.

Na kraju, velika je dilema treba li članove ove obiteljske loze situirati na prostoru Orahova Dola u Popovu. Naime, u prosincu 1414. Radonja Pripković iz Orahova Dola, čovjek Dobroslava Medvjedovića, prima od dubrovačkog vlastelina Vlaha Sorkočevića i njegova čovjeka Bogdana Banjića devet svinja na trogodišnji uzgoj uz podjelu dobitka na jednake dijelove.¹⁰⁹ Navedeno je poslužilo Mihailu Diniću da Dobroslava uvrsti među sinove Medvjeda Bogdančića.¹¹⁰ Međutim, to ipak ne može biti točno, stoga Dobroslava treba izbrisati iz rodoslova kao sina Medvjeda Bogdančića. Područje Orahova Dola daleko je od dometa trebinjske vlastele, a osim toga 1414. godine još ne možemo pratiti nasljednike Medvjeda Bogdančića kao sudionike u određenim poslovima.

Zaključak

Bogdančići predstavljaju vlastelinsku porodičnu lozu roda Ljubibratića na trebinjskom području. Porodicu predvode braća Ljubiša, Rajko i Medvjed Bogdančić. Od njihovih nasljednika prate se nove porodične linije Ljubišića, Rajkovića i Medvjedovića. Najstariji predstavnik porodice, Ljubiša Bogdančić (1377.–1424.), pripada najvažnijim vazalima Pavlovića na trebinjskom području i u dubrovačkom susjedstvu. Ljubiša Bogdančić, njegova braća i nasljednici u očuvanim vrelima javljaju se u uobičajenom kontekstu, kroz vjernu službu prema seniorima, pri rješavanju lokalnih pitanja, u bavljenju trgovinom, ali i drumskim razbojništvom. Među nasljednicima Ljubiše Bogdančića istaknutu poziciju još je za očeva života ostvario njegov sin Radoje Ljubišić. Za razliku od svog oca, Radoje je ostvario titulu vojvode, i to već prije veljače 1422.

Međutim, učestale pljačke dovele su do tenzija u odnosima Dubrovčana i trebinjske vlastele, u kojima su naročito angažirani bili članovi loze Bogdančića. Pod okriljem zbližavanja Dubrovčana i vojvode Radoslava Pavlovića odvija se pomirenje između trebinjske vlastele s dubrovačkim vlastima u veljači 1422., pri čemu ključnu ulogu ima vojvoda Radoje Ljubišić, sin Ljubiše Bogdančića. Zahvaljujući pogodnom položaju svojih posjeda uz dionicu Bosanskog (Drinskog) puta koji je iz Dubrovnika išao preko Trebinja, Bogdančići i njihovi nasljednici Ljubišići, Rajkovići i Medvjedovići značajno su kontrolirali stanje i odnose na granici. Imali su posjede u Bobovištu, Zgonjevu i Biocima te u Uskoplju i Svetom Martinu u Konavlima. Za posjed u Konavlima Radoje Ljubišić je dobio zamjenu od vojvode Radoslava Pavlovića na području Luga. Djelovanja na granici i prema Dubrovčanima Bogdančići i njihovi nasljednici uglavnom su usklađivali s namjerama i interesima svojih seniora.

¹⁰⁹ Radogna Pripchouich de Oracouodol homo Dobrosloai Meduiedouich (2. 12. 1414.), *Diversa Cancellariae*, sv. 40, f. 88r.

¹¹⁰ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*: 24, i rodoslovlje između stranica 24 i 25.

FROM THE LIFE OF THE NOBILITY OF TREBINJE (LJUBIŠA BOGDANČIĆ)

ESAD KURTOVIĆ

Summary

The Bogdančići nobility descend from the Ljubibratić lineage with the seat in the Trebinje area. The family begins with the brothers Ljubiša, Rajko and Medvjed Bogdančić, whose descendants may be traced in the new Ljubišić, Rajković and Medvjedović lines.

The oldest member of the family, Ljubiša Bogdančić (1377–1424), belonged to the most important vassals to the Pavlović lineage in the Trebinje area and in Dubrovnik's neighbourhood. Ljubiša Bogdančić, his brothers and heirs in the preserved sources appear in the loyal service to the seniors, in the settlement of local issues, in trade, but also in brigandage. Among the descendants of Ljubiša Bogdančić, his son Radoje Ljubišić achieved a prominent position even during his father's lifetime by bearing the title of duke prior to February 1422.

Frequent brigandage, which often included the members of the Bogdančić line, resulted in tensions in the relations between the Ragusans and the nobility of Trebinje. However, the negotiations between the Ragusans and Duke Radoslav Pavlović eventually led to the reconciliation in February 1422, in which the key role was played by Duke Radoje Ljubišić, son of Ljubiša Bogdančić.

Owing to the favourable location of their estates along the section of the Bosnian (Drina) route which started from Dubrovnik via Trebinje, Bogdančići and their descendants Ljubišići, Rajkovići and Medvjedovići had significant control of the conditions and relations on the border. They had estates in Bobovište, Zgonjevo and Bioci, as well as in Uskoplje and Sveti Martin in Konavle. The actions along the border and towards Ragusans, Bogdančići and their descendants mainly synchronised with the goals and interests of their seniors.